

foto: Lýdia Bajziková

Fero Guldan

„Neurobíš dedovi náhrobník?“

Zavše mi napadne, aj v súvisе s Ďurom Špitzerom, kde asi by sme sa ocitli aj s priateľmi okolo povedzme Bratislavy/nahlas alebo v Združení výtvarníkov Gerulata, keby sme žili časy o štyri, päť desaťročí skôr. Ako by to bolo s priateľmi z detstva, či by maturitná trieda dodnes niesla takú pečať výnimočnosti a či len preto, že sme študovali v rokoch 1969 – 1973. Kde by sme sa ocitli v umení, spoločenskom vrení, v hľadaní a prepadoch, ako by nás to rozhasilo, ako by sme to potom vysvetľovali sebe a iným, novým aj starým. Ako si to človek vyhodnocuje s pribúdajúcim časom, vekom, vedomosťami?

■

Rozhovory s Ďurom. Pre mňa sú krčmové debaty celoživotným koníčkom aj prácou. Lenže toto bolo kaviarenské. S ním a s Lubom Feldekom. Najlepšie boli aj deväťhodinové, v Lýceu sa pri nás vystriedalo aj dvadsať ľudí, aj pekné svine sa tam ocitli. Len my traja, presnejšie oni dvaja – keď napr. išlo o prekladanie z francúzštiny, zväčša som nemal čo pridať – sme vytrvali. To nebolo ako z času na čas u Michala v osemdesiatych rokoch, kde sa do mňa pustili majitelia správneho vzdelania ako diví, keď som rozviedol čosi o Romanovi Jacobsonovi, že sa, stavbár, inžinier, nehanbí.

Vzácnosť konfrontácie, úplne otvorenej, krížom cez celú pestrosť života teraz aj predčesom, vyúsťovala nemálo ráz do umeleckých foriem, ich pitvania, aj do budúcich malých či veľkých projektov.

■

Ivan, Kamenečov, Viac, som, prijmávaná, K
Milan, Kamenecov, Viac, som, prijmávaná, K
Ešte, Kamenecov, Viac, som, prijmávaná, K
erave, Kamenecov, Viac, som, prijmávaná, K
Stanislava, Kamenecov, Viac, som, prijmávaná, K
Fedot, Kamenecov, Viac, som, prijmávaná, K

1995

Hrob Juraja Špitžera,
Ortodoxný cintorín, Bratislava

2009

Raz Ďuro chcel, aby som (si?) vybral z jeho básní na malú zbierku. Otvoril skriňu a ukázal na plné fascikle, mal tam starozákonné básne, povojnové aj pár dnešných. Chodil ma pravidelne kontrolovať cez dvere, či čítam. Vybral som úprimne, teda skôr výtvarne než literárne, veď to aj malo byť spojené potom s ilustráciami, asi 25 kusov, tematicky proporčne. Juraj sa postupne doobliekal, nakukoval vždy s ďalším kusom odevu na sebe, asi toľko bolo aj básní, bolo to v zime. Začal rytierkami a končil vloženie poskladanej igelitky na veľkosť listovej obálky do vrečka kabáta. „To nepoznáš? Dôchodcovská legitímácia. Keby mali niekde niečo zlacnené.“ Písací stroj na pracovnom stole zakrýval vlasnoručne vyrobeným kartónovým deklom, kolážovo pojednaným z Oscara Domingueza.

■

Po ceste kaviareň Lýceum. Niekedy sa pridral jeho mlčanlivý priateľ, ktorý prišiel vo vojne o časť ruky. Inokedy sme zašli na kuráciu polievku. Dal som si vyrozprávať kus Povstania, prechádzali sme sa Starým zákonom, zvozil ma za štylistiku „Načo toľko prídavných mien!“, doteraz mi to niekedy zaznie spoza pleca. „Strašne smutnú poznámku si napísal do *Kultúrneho života*.“ Išlo o nápisy Dachau, Osvienčim, atď., ktorými ktosi fixkou dopĺňal cestovný poriadok na zastávkach MHD na Dolných Honoch, na Obchodnej... Dozrievaj aj môj židovsko-kresťanský vzťah. Až teraz, doma som nič protižidovské nikdy nepočul. „Zle čítaš Bibliu,“ povedal Ďuro. „Genesis je tam dvakrát.“

■

Chcel ležať vedľa Wetzlera, ktorý dokázal ujsť z Osvienčimu a podať správu. Zuzana ma stretla na Michalskej a povedala: „Neurobíš dedovi náhrobník?“ Keď ťažká partia doteperila kameň na miesto a odišla, trošku som opravil stélu, až spadla na vodorovný sarkofág a ten bol na kusy. Od hanby som išiel rovno do krčmy. Skoro ráno som s kamarátom dosku obrátil, zašaloval, vystužil a zalial tenkou vrstvou betónu tak, že som priznal fúgy medzi zlomkami. Po čase ma stretla dcéra Zuzana: „Akú krásnu mapu Izraela si urobil.“

Náhrobná stéla je možno trochu literárna, a prečo nie? Brko na písanie a kalamár z mramoru, z ktorého vtáčiky pijú dažďovú vodu. Alebo rosu? Tak je náhrobník stále živý v súlade s ročnými obdobiami. A díva sa rovno dolu na Jurajov milovaný Dunaj.